

ШЕВЧЕНКО О.І.
(Запорізький нац. ун-т)

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЙСНОСТІ ЯК СЕМІОТИЧНОГО ЧИННИКА СМИСЛОУТВОРЕННЯ У АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

The theoretical bases for rethinking of methodological principles of investigation of teleologically determined peculiarities of semantic processes unfolding in English discourse are in the focus of this paper. This critique is the overview of the factors, stipulating the importance and expedience of study of an event as a semiotic phenomenon.

Key words: *semiotics, discourse, reality, action, event, sign, sense.*

Метою нашого дослідження є виявлення семіотичних властивостей діяльнісних аспектів дійсності у її дискурсивному відображенні.

Основними завданнями є встановлення лінгвістично релевантних чинників, які зумовлюють смислоформуючу специфіку події як знакового феномена у процесі мовленнєвотворчої діяльності і виявлення телеологічного підґрунтя для осмислення і означення діяльнісних складових дійсності у англomовному дискурсі.

Актуальність дослідження зумовлена загальною тенденцією в сучасній науковій парадигмі до вивчення явищ з нечітко вираженими, розмитими, слабо визначеними властивостями.

З позицій діяльнісного підходу дійсність розглядають як процесуальний динамічний феномен, оскільки субстанція виявляється лише у її здатності діяти і зазнавати впливу дії [Лейбниц 1982, с. 217]. Атрибут статичності може бути властивим дійсності лише з точки зору діалектичній антиномії статичного і динамічного. Відповідно до постулатів діяльнісного підходу, вербальну комунікативну діяльність розуміють “як знаково опосередковану взаємодію” [Див. Приходько 2008, с. 27]. А відтак, дійсність як знаковий феномен, виходячи також з принципів символічного інтеракціонізму [Див. Blumer 1986], є іманентно залученою до процесу спілкування і може кваліфікуватись як така, що виконує опосередковуючу семіотичну функцію.

Складові діяльності – дії, сприйняті і осмислені, виступають як події. А.Н. Уайтхед ототожнює дійсність з процесом: "Реальність є процес" [Уайтхед 2007, с. 457]. За А.Н. Уайтхедом усе реальне постає як “подія в процесі”, що виступає об’єктом осмислення – реальність як процес “характеризується осягненням (prehension)” [Кунцман, Буркардт, Відман 2002в, с. 227]. Близькою до процесуального розгляду дійсності як феномена, що виступає об’єктом для наділення смислом, постає висунута Б. Расселом ідея “відповідності універсуму речей універсуму фактів” [Кунцман, Буркардт, Відман 2002а, с. 221]. М.М. Бахтін розглядав світ “як подію (а не як буття в його готовності)”, при цьому наголошуючи, що “світ має смисл” [Бахтин 2007, с. 389, 388]. У психології сприйняття реконструкція перцептивного процесу В.О. Барабанщиковим взагалі здійснюється на основі поняття "подія", яке "виражає укоріненість сприйняття у

процесах буття" [Барабанщиков 2006, с. 8]. Концептуальне представлення результатів осмислення світу також має атрибути процесуальності. Так, деякі вчені розглядають концепт як "подію, а не сутність і не річ" [Делез, Гваттари 2007, с. 401].

Осмислення реальності у її процесуальному вияві постає як атрибуція значення її складовим внаслідок визначення їх властивостей у перебігу світосприйняття. Філософи і психологи наголошують, що сам процес означення навколишнього світу також має діяльнісну специфіку і пояснюють це тим, що надання смислу виявам дійсності є телеологічно зумовленим, оскільки означення об'єктів і явищ навколишнього світу пов'язане з потребою досягти певної мети через виконання певних дій. Та й самі дії приймають безпосередню участь у смислоутворенні, адже "фінальне наділення смислом ... завжди здійснюється за допомогою дій" [Шлик 2007, с. 163]. На нашу думку, з огляду на природу мовленнєвотворчої діяльності, зміст поняття "дія" у даному разі не обмежується фізичною активністю, а включає також ментальні дії (когнітивні і психічні процеси). Це ті дії, які, за Е. Гуссерлем, перетворюють дійсність у так званий "корелят свідомості", тобто те, що нами "обмислене" відповідно до властивостей свідомості... як сприйняте, пригадане, очікуване, образно представлене, сфантазоване, ідентифіковане, розрізнене, взяте на віру, припущене, оцінене і т. д." [Гуссерль 2007, с. 125].

Текстуально зафіксований "корелят свідомості" (автора-адресанта) у дискурсі постає вторинною реальністю, яка у свою чергу зазнає осмислення адресатом-читачем. Текст як результат осягнення дійсності розглядається як "вербальний відбиток людського середовища", а мовна одиниця як "лінгвістичне втілення фрагменту навколишнього світу" [Науменко 2005, с.39]. Проте відомо, що можливості слова у передачі інформації є обмеженими. Не усі концепти у свідомості людини вербалізуються. Значний змістовний потенціал дискурсу як вторинної дійсності (художньої реальності), що сприймається читачем, міститься поза текстом у вигляді досвіду, асоціацій, освіти, ерудиції компетенції, настанов, невербальних чинників і т.д.

Поль Рікер, розробляючи герменевтику тексту і дії, і виокремивши герменевтику довіри і герменевтику підозри, екстраполював істотну рису тексту – його *семантичну автономію* (віддаленість від автора, початкової ситуації й адресата) на поняття "дії", що надало йому підстави інтерпретувати дію як "квазітекст", оскільки "обоє полишають по собі у світі самотні сліди" [Кунцман, Буркард, Відман 2002б, с. 237]. Варто зазначити, що Поль Рікер, визнаючи неспроможність самого мислення осягнути ("знайти") дійсність, вважав що символічні прояви реальності "навертають мислення до дійсності" і виконують функцію засобів, що "вказують на прихований зміст, котрий відкриває перед людиною ширшу сферу буття" [Там само с. 237]. У термінах психології сприйняття, зокрема в межах інформаційного підходу, зазначений феномен кваліфікується як вияв "сигнальних властивостей дійсності" [Барабанщиков 2006, с. 32].

Схожі думки висловлює Е. Фромм. Наголошуючи на тому, що "буття неможливо описати словами", він доходить висновку, що "краще за все,

вірогідно, модус буття може бути описаним *символічно*" [Фромм 2007, с. 58, 59]. Це пояснюється якраз динамічністю образу людини і світу і індивідуальною специфікою світосприйняття, оскільки "...жива людська істота – не є певний мертвий, застиглий образ і тому не може бути описаною як річ, ... навіть одиничний поведінковий акт не може бути описаним вичерпним образом, ... і прилучитися до нього можна, тільки розділивши мій досвід" [Там само с. 57, 58].

Мовлення є зануреним у символіку семіотичного універсуму і власне саме мовлення кваліфікується як семіотична діяльність [Див. Приходько 2008, с. 26; Wittgenstein 1984, s. 300, 435], яка входить у більш широке поняття символічного інтеракціонізму [Blumer 1986]. Зважаючи на те, що осмислена діяльність є завжди вмотивованою, то, вочевидь, імперативною в когнітивно-семіотичній парадигмі лінгвістики постає проблема врахування феномену мотивації як базового семантичного чинника, що детермінує смислові аспекти мовленнєвої діяльності.

Варто зазначити, що осягнення дійсності виступає як "біполярний процес", оскільки "в суб'єктивному відчуженні" об'єкти і явища навколишнього світу "наділяються як фізичним, так і духовним". У процесі інтеріоризації "річ окреслюється, набуваючи нових змістів", і, будучи розміщеною у часових координатах, "походить із минулого", "репрезентує певні події" та володіє потенційними можливостями, "які вказують на майбутнє" [Кунцман, Буркардт, Відман 2002в, с. 227]. Тобто, у нашому розумінні, у термінах семіотики, будучи осмислюваними і наділеними певною значущістю, об'єкти і явища навколишнього світу у їх процесуальному вияві занурюються у семіотичний універсум з його особистісно зумовленими імовірнісними асоціативними зв'язками і набувають семіотичного статусу.

У цьому контексті сприйнятною постає організмична трактовка світу А.Н. Уайтхедом, відповідно до якої "світ і кожен його елемент становлять організм" [Кунцман, Буркардт, Відман 2002в, с. 227]. На нашу думку, для семіотико-імовірнісного підходу до аналізу смислоутворення у дискурсі таке розуміння дійсності може бути продуктивним. Дане тлумачення дійсності А.Н. Уайтхедом постулює ідею, що кожен складник цього "організму" "наділений власною значимістю і сам по собі і з погляду цілого"; при цьому наголошується, що значимість елементів дійсності як цілісного організму "задається всеохоплюючою *креативністю*" [Кунцман, Буркардт, Відман 2002в, с. 227]. Наведена вище теза надає підстави для висновку про те, що атрибуція значення складовим дійсності при її сприйнятті і осмисленні є творчим процесом і за своєю суттю імовірнісним, а не жорстко заданим.

Розвиваючи ідеї органіцизму у сучасній філософії буття, Л.В. Гнатюк наголошує на тому, що поняття дії у його метафізичному сенсі як вияв енергологічної неподільності буття демонструє певну відповідність фізичному поняттю *кванта*, залучення якого до наукового обігу К. Планком надало підстави для перегляду наукової картини світу і, зокрема, по-новому глянути на природу мислення. У квантовій механіці матеріальна субстратна сторона світу розглядається лише як вияв більш глибокої природи, що виступає квантованим

середовищем, яке виявляє несподівані аналогії з природою мисленнєвої діяльності людини [Гнатюк 2006, с. 35]. Окрім того, постулати квантової механіки при осмисленні дійсності сприяли зміщенню акцентів з субстратної сторони буття на духовну, зокрема на “ментальні структури імовірностей” [Цехмистро 2002, с. 43]. При такому погляді на дію як на вияв буття її “фізичним еквівалентом” визнають *квант*, а “ментальним” – *мислення* [Гнатюк 2006, с. 36].

У межах когнітивно-семіотичного дослідження діяльнісних виявів дійсності у якості об’єктів семіотизації ми розглядаємо як суто предметно-діяльнісні (субстратні або фізичні) прояви дійсності, так і ментальні дії у вигляді вербально об’єктивованих у дискурсі результатів аналітико-синтетичних операцій (умовиводів) учасників дискурсивного процесу при сприйнятті дійсності. У даному разі, використовуючи постулати діяльнісного підходу, ми розглядаємо не стільки мовлення як діяльність, а власне діяльність (діяльнісне буття) як об’єкт осмислення і означення (семіотизації) у комунікативній взаємодії.

У нашому дослідженні поряд з когнітивно-семіотичним понятійним апаратом ми використовуємо основи психолінгвістичного діяльнісного підходу, у якому одне із центральних місць посідає поняття мотиваційно зумовленої особистісної значущості явищ навколишнього світу. У вузько лінгвістичному сенсі діяльнісний підхід більш рельєфно окреслює суто мотиваційні (і, ширше, телеологічні) аспекти змістовної сторони комунікативної діяльності оскільки невмотивованої осмисленої діяльності не буває.

У цій роботі, виходячи з наявного у тексті вербально об’єктивованого змісту, ми зосереджуємо увагу на діяльнісній складовій дійсності як семіотичній системі. У даному разі нас цікавлять як герменевтичне прочитання предметного, соматичного або діяльнісного “тексту” реальності як носія певного смислу, так і субстанційні властивості семіотичного простору як осмислюваного субстрату і засобу дискурсивного смисловідтворення (декодування смислу) і смислоутворення у функціональній єдності з цілісним універсумом.

Аналіз семіотичних властивостей діяльнісної складової дійсності передбачає також врахування смислоформуючого потенціалу паралінгвістичної (невербальної) семіосфери, що репрезентує соматичний сегмент семіотичного простору (рухи людського тіла, жести, міміку, інтонацію) як невіддільний елемент навколишнього світу у його соматичному, предметному і діяльнісному проявах.

Виходячи з цілей і завдань нашого дослідження, зосередженого на аналізі семіотичних властивостей дійсності, значення мовного знака ми тлумачимо у семіотично-реляційному і психологічному аспекті. Семіотично-реляційний аспект “орієнтує дефініцію значення на його зв’язок із мисленням й інтеріоризованою дійсністю: лексичне значення як відношення слова, знака до поняття, уявлення, предмета, референта, ситуації його вживання, соціальної культури, типових компонентів ситуації та до інших знаків” [Селіванова 2008, с. 80] і, додамо, у прагматичному сенсі до мовця. Значення у психологічному

аспекті розглядається як “психічне (духовне) явище, що має дві сторони – індивідуальний зміст і колективний досвід, або як складна психічна сутність, феномен, пов’язаний з чуттєво сприйнятим символом” [Там само с. 80-81].

Ми розглядаємо навколишній світ як цілісний *семіотичний універсум у потенції*, який до його сприйняття і осмислення (означення) виступає дознаковою реальністю, що може за відповідних умов зазнати семіотизації, тобто знайти мотиваційно зумовлену індивідуальну репрезентацію у свідомості мовця. Зазначене тлумачення дійсності як потенційного мотиваційно зумовленого знакового феномена ґрунтується на результатах досліджень механізмів цілепокладання, які свідчать про те, що “при послідовному розгортанні цілепокладаючого начала ... свідомість не стільки відображає об’єктивний світ, скільки світ у свідомості є представленим як абсолютна потенція і можливість, здійснення якої залежить від самого суб’єкта” [Швалб 2003, с. 12]. Зазначене ствердження постає додатковим доказом щодо актуальності і необхідності вивчення телеологічного підґрунтя смислоутворення у дискурсі, оскільки підхід до дослідження мовленнєвої активності як складової діяльнісного буття людини “передбачає вивчення феномена мотивації – першоджерела людської поведінки” [Приходько 2008, с. 26].

У перебігу комунікативної взаємодії дійсність як цілісний універсум, залучений у процес мовленнєвотворчої діяльності, є об’єктом аналізу і синтезу з боку мовної особистості. Умовне розмежування універсуму на дві "макросеміотики" – "світ слів" у формі природних мов, і "значимий світ природи" як джерело немовних семіотик дозволяє розглядати семіотичний процес "як усе розмаїття способів дискурсивної практики, включаючи мовну практику (способи мовленнєвого поведіння) і практику немовну (значима поведінка, яка маніфестується у доступних чуттєвому сприйняттю формах...)" [Греймас, Курте 1983, с. 468].

Приймаючи до уваги наведені аналогії і враховуючи одне із можливих тлумачень дискурсу як вторинної мінісеміотичної системи в межах макросеміотики реального фізичного світу, вважаємо за можливе дискурсивну комунікативну подію у єдності вербальних, соматичних і предметно-діяльнісних елементів розглядати як феномен з усіма дискурсивними ознаками вторинної семіотичної системи. Комунікативна подія органічно входить до комплексу ситуативних складових спілкування як в реальній дійсності так і у вторинному дискурсивному семіотичному просторі. Так, художню дійсність визначають як феномен, що "складається з подій, постатей, їх висловлювань і виражених ними духовних феноменів (уявлень, думок, переживань тощо), (вона) постає явищем відмінним, іншим, але рівнозначним довікллю" [Ковалів 2007, с. 566].

Подію вважають найменшою елементарною одиницею структури комунікативної ситуації. Ситуація як масштабна діяльнісна одиниця поділяється на менші відносно завершені фрагменти життєвої ситуації - епізоди, які в свою чергу складаються з елементарних одиниць – подій [Барабанщиков 2006, с. 73]. Під комунікативною подією розуміємо елементарний фрагмент ситуації, який

має відносну смислову і процесуальну завершеність. Подія як вчинок, епізод ситуації, фрагмент діяльності може виступати у якості феномена з ознаками символічності (тобто, у нашому розумінні, зазнавати семіотизації). Виділення нами події як об'єкта семіотичного аналізу зумовлене тим, що "... поняття формуються у діяльності, яка пов'язана насамперед із ситуаціями, а не з об'єктами" [Селіванова 2006, с. 534]. Окрім того, поняття "подія" у когнітивно-семіотичній парадигмі дозволяє виразити найважливіші характеристики образу як базової одиниці системи образного кодування інформації – його смислову цілісність і розвиток.

Так, подіями, які зазнають семіотизації і набувають комунікативної релевантності у їх смисловій цілісності, можуть виступати як заплановані дії, вчинки, офіційні заходи (промови, переговори, зустрічі, візити), так і незалежні від цілепокладання стихійні соціальні і природні діяльнісні вияви реальності. Розглянемо комунікативну подію, відображену у суспільно-політичному дискурсі, з метою виявлення її властивостей як семіотичного феномена. Наприклад, подією з ознаками символічності може виступати промова з притаманними їй атрибутами і ритуалами, обов'язковими для виконання (нами виділені у тексті ситуативні і невербальні елементи комунікативної події та метафоричні позначення ритуально зумовлених мовленнєвих дій):

The president's state-of-the-union message to Congress is one of the odder rituals of American politics – a mixture of pomp and circumstance (all those Supreme Court judges in their black gowns and military leaders with their chests full of medals) and frat-boy hugging and hollering. The president serves up some hokum about how "the state of the union is strong" and America is a "shining city on a hill". Everybody stands and claps enthusiastically. He tosses out some red meat for members of his own party. Half the chamber rises to its feet. He throws in an obscure scheme to please this or that cabinet secretary. The secretary rises, while everybody else looks bemused [The Economist, February 2nd 2008, p. 52].

Вербальна актуалізація змістовних характеристик цієї комунікативної події ("*the state of the union is strong*"; *America is a "shining city on a hill*) виступає як складова певної структурної єдності поряд із ситуативними (*Supreme Court judges in their black gowns; military leaders with their chests full of medals*) та невербальними компонентами переважно діяльнісного гатунку (*frat-boy hugging and hollering; everybody stands and claps enthusiastically; half the chamber rises to its feet; the secretary rises, while everybody else looks bemused*). Навряд чи можливо визначити відносну ступінь значущості окремого елемента комунікативної події з огляду на її цілісність і взаємну семіотичну зумовленість її компонентів.

Відсутність певного конвенційно зумовленого компонента (вербального, невербального, ситуативного) у структурі комунікативної події порушує її очікувану змістовну цілісність як семіотичного феномена і надає їй нової семіотичної значущості. Як дотримання "протоколу", так і відхилення від ритуального перебігу комунікативної події набуває певного смислового навантаження і виступає підставою для прирошування нових смислів (смислоутворення) у дискурсі. Семіотична сутність цього феномену

виявляється при порушенні комунікативних ритуально зумовлених антиципаційних очікувань, які спонукають адресата-читача до міркувань стосовно імовірних мотивів мовця (бо саме він виступає виконавцем і аранжувальником певного перебігу комунікативної події). Хоча “наміри найкраще передаються конвенціоналізованими способами” [Приходько 2008, с. 27], фактичний матеріал показує, що з тим же успіхом довільні чи мимовільні відхилення від конвенцій “викривають” реальні мотиви, які приховані за поверхневим вербальним оформленням висловлень. Наприклад, *Mr Medvedev did not even refer to Mr Obama's victory in his speech, let alone congratulate him (he sent a telegram later)* [The Economist, November 8th 2008, p. 35]. Імовірні мотиви суб'єкта мовлення (які у даному разі можна узагальнено кваліфікувати як негативні) об'єктивуються посередництвом семіотизації діяльнісного параметру дійсності – дії, скоріше, її невиконання.

Для конвенціоналізованої актуалізації змістовних параметрів семіотичної одиниці процесуальне “оформлення” комунікативної події потребує певної нормативно сприйнятної узгодженості між суто мовленнєвими діями і рештою діяльнісних та предметних складових дійсності. Брак такої відповідності (як, наприклад, в наведеному нижче фрагменті тексту) стимулює процес смислоутворення, тобто прирощування нових смислів, які не є очевидними і навіть імплікованими, а, радше, постають вивідним знанням у вигляді імовірних умовиводів: *Yet a mismatch between words and actions is a trademark of the Kremlin. It seems that it can adopt liberal or nationalist rhetoric with equal ease to push its message of strength and power. Thus Mr Medvedev went out of his way to pay respect to the constitution, only to propose a significant change: to extend the presidential term from four to six years* [The Economist, November 8th 2008, p. 35]. У даному разі утворення нового смислу постає результатом особистісного аналізу і синтезу комунікативної події у її цілісності адресатом і наділення новими знаковими властивостями (ресеміотизації) її складових. Це призводить до породження нових смислів (у даному разі - констатування факту порушення мовцем певних норм комунікативної поведінки: *mismatch between words and actions*) внаслідок невинуватих конвенційно зумовлених очікувань щодо змістовних параметрів висловлення.

Семіотичного статусу може набувати манера, спосіб, особливості виконання у просторово-часових координатах певної комунікативної дії або здійснення окремого вчинку. Як цілісні значимі діяльнісні прояви дійсності вони можуть зазнавати семіотизації і отримувати статус знакової події і надавати підстави для висновків щодо мотиваційного підґрунтя комунікативної поведінки мовця. Розглянемо наступний фрагмент тексту: *In his inaugural speech, the United States' new president did not mention the European Union once. Mr Obama may be at the centre of Europe's preoccupations. But Europe does not appear to be at the centre of his* [The Economist, January 31st 2009, p. 31]. У наведеному вище прикладі селективного осмислення і семіотизації зазнає певна комунікативна подія, або, скоріше, її значущє невиконання (*did not mention the European Union once*) з наступною імовірнісною об'єктивациєю особистісного витлумачення змістовних параметрів цієї семіотизованої комунікативної події

адресатом (*Mr Obama may be at the centre of Europe's preoccupations. But Europe does not appear to be at the centre of his*).

Процес смислоутворення в дискурсі може бути стимульований наданням семіотичних атрибутів часовим параметрам здійснення певної комунікативної дії, зокрема ієрархійно зумовленій послідовності дій, наприклад: *It was three days before Mr Obama telephoned a European leader. To the consternation of continentals hoping for a less British bias to transatlantic ties, the call went to Britain's Gordon Brown. Only later did he ring France's Nicolas Sarkozy, Germany's Angela Merkel and Russia's Dmitry Medvedev. By contrast, Mr Obama rang leaders of the Palestinian Authority, Egypt, Israel and Jordan a day after being sworn in. And this week he gave his first broadcast interview—to a Dubai-based Arabic television network, al-Arabiya* [The Economist, January 31st 2009, p. 31]. Подібних семіотичних властивостей може набувати також хронологічна прецедентність виконання протокольно зумовленої дії, наприклад: *European rivalry over that first call is matched when it comes to the first meeting. Despite frantic efforts (especially by Mr Sarkozy) to meet him beforehand, Mr Obama was careful ahead of his inauguration to show no favouritism. ...In practice, Mr Obama's first visit to Europe is likely to be to London on April 2nd for another G20 summit. ... "Everybody wants the first visit of the Messiah," remarks one French official wryly* [The Economist, January 31st 2009, p. 31].

Ступінь реалізації семантичного потенціалу дискурсу як цілісної семіотичної одиниці і особливості актуалізації змістовних параметрів окремих складових семіотичного простору відображеної у дискурсі дійсності у перебігу дискурсії залежать від семіотичного телеологічно зумовленого (пов'язаного з цілепокладанням) витлумачення. Авторське розуміння телеологічного підґрунтя певної знакової події може бути запропоноване у тексті (як у наведеному нижче прикладі): *Beyond all this vying for attention lies an awkward reality that might roughly be summed up as the end of the Bush excuse. As long as George Bush was in office, Europeans could throw up their hands over the treatment of the Guantanamo Bay prison inmates but feel little pressure to take any of them in; or, indeed, to do more to help in Afghanistan. Under Mr Obama nobody will dare to seem so curmudgeonly* [The Economist, January 31st 2009, p. 31]. Відтак, авторське розуміння “фінального” (телеологічного) смислу семіотично значущого явища (*vying for attention* – бажання лідерів країн Європи першими зустрітися з новообраним президентом США) – це побоювання виглядати в очах нового президента грубими, тими, кому бракує дипломатичності, люб'язності (*to seem curmudgeonly*). Проте, авторська версія інтерпретації мотивів як телеологічного підґрунтя знакової події може розглядатися лише як одна із імовірних і може бути не сприйнятою адресатом-читачем як даність або як абсолютна беззаперечна істина. Тобто, існує імовірність, що комунікативна подія зазнає переосмислення (ресеміотизації) при сприйнятті тексту адресатом-читачем.

Таким чином, ми вважаємо, що тлумачення дійсності як процесуального семіотичного феномена і аналіз емпіричного матеріалу надають підстави для висновків щодо доцільності виділення у якості семіотичної одиниці поняття

“подія” як елемента комунікативного процесу. Результати дослідження вказують на безумовну значущість і семіотичну релевантність діяльнісних проявів реальності як чинників смислоутворення у перебігу дискурсії. Вони залучаються до формування смислів, що виходять за межі понятійного апарату традиційних семантичних і прагматичних (комунікативно-функціональних) підходів, і потребують застосування інструментарію когнітивно-семіотичного підходу і зокрема методології імовірнісного аналізу. Когнітивно-семіотична сфера наукових устремлінь охоплює як власне лінгвістичну проблематику – мовленнєвотворчу діяльність, репрезентацію знань, що входять у інтеріоризований образ світу індивідуума, так і безпосередньо з ними пов’язані психолінгвістичні аспекти комунікативної взаємодії – увагу, свідомість, мислення, взаємодію інтелекта і афекта, а також підстави для телеологічно зумовлених суб’єктивних пріоритетів і переваг, тобто, “якраз те, що з точки зору усталених уявлень, цілком або майже не піддається виміру в самій людині” [Величковский 2006, с. 10]. Те, що не має матеріального вияву і “не піддається виміру” в людині у перебігу реального спілкування, проте постає суттєвим для смислових аспектів комунікації, матеріалізується в художній дійсності – опосередкованій текстуально зафіксованій умовній моделі семіотичного простору навколишнього світу. Дійсність у процесі дискурсії у сукупності її матеріальних, діяльнісних і інших складових виконує інтегративну смислову функцію, функцію опосередковуючого семіотичного чинника. Вважаємо, що залучення “події” як діяльнісного вияву реальності у якості об’єкта когнітивно-семіотичного аналізу дозволяє розглядати проблеми дискурсивного смислоутворення у новому ракурсі і припускає використання нових способів їх розв’язання.

Безумовно, наведені вище міркування потребують подальшого теоретичного обґрунтування і емпіричного забезпечення. Зазначені аспекти дійсності як семіотичного феномена у дискурсі можуть бути предметом подальших лінгвістичних розвідок, зосереджених зокрема на семіотичних властивостях різних типів подій.

Література

Барабанщиков В.А. Психология восприятия: Организация и развитие перцептивного процесса / В.А. Барабанщиков. – М.: Когито-Центр; Высшая школа психологии, 2006. – 240 с. – (Университетское психологическое образование). *Бахтин М. М.* К методологии гуманитарных наук / М.М. Бахтин // Хрестоматия по философии / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 378 – 389. *Величковский Б.М.* Когнитивная наука: основы психологии познания: в 2 т. / Б.М. Величковский. – М.: Смысл: Издательский центр “Академия”, 2006. – Т. 1. – 448 с. *Гнатюк Л.В.* Человек и его деятельность: Опыт философии органицизма: монография / Л.В. Гнатюк. – Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2006. – Ч. 1. – 399 с. *Греймас А.Ж., Курте Ж.* Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А.Ж. Греймас, Ж. Курте // Семиотика / [под. ред. Ю.С. Степанова]. – Москва: Радуга, 1983. – С. 483 – 550. *Гуссерль Э.* Философия как строгая наука / Э. Гуссерль //

Хрестоматія по філософії / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 123 – 130. *Делез Ж., Гваттари Ф.* Что такое философия / Ж. Делез, Ф. Гваттари // Хрестоматія по філософії / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 399 - 402. *Ковалів Ю.І.* Художня дійсність / Ю.І. Ковалів // Літературознавча енциклопедія: У двох томах. / [авт.-уклад. Ю.І. Ковалів]. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – Т. 2. – С. 566. – (Енциклопедія ерудита). *Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф.* Рассел Б. // П. Кунцман, Ф.-П Буркард, Ф. Відман. Філософія: dtv-Atlas / [пер. з 10-го нім. вид. / наук. ред. перекладу В.П. Розумний]. – К.: Знання-Прес, 2002а. – С. 221. : іл. *Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф.* Рікер П. // П. Кунцман, Ф.-П Буркард, Ф. Відман. Філософія: dtv-Atlas / [пер. з 10-го нім. вид. / наук. ред. перекладу В.П. Розумний]. – К.: Знання-Прес, 2002б. – С. 237. : іл. *Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф.* Уайтхед А.Н // П. Кунцман, Ф.-П Буркард, Ф. Відман. Філософія: dtv-Atlas / [пер. з 10-го нім. вид. / наук. ред. перекладу В.П. Розумний]. – К.: Знання-Прес, 2002в. – С. 227. : іл. *Лейбниц Г. –В.* О природе тела и движущих сил / Г. –В. Лейбниц [пер. с лат. Н.И. Федорова] // Сочинения в 4 томах: т.1 / [ред. и сост., авт. вступит. статей и примеч. Г.Г. Майоров и А.Л. Субботин]. – М.: Мысль, 1982. – с. 165 – 219. – (Филос. наследие. Т. 92). *Науменко А.М.* Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.М. Науменко. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 416 с. *Приходько А.М.* Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. – Запоріжжя: Прем’єр, 2008. – 332 с. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2006. – 716 с. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с. *Уайтхед А.Н.* Реальность как процесс / А.Н. Уайтхед // Хрестоматія по філософії / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 457 - 461. *Фромм Э.* Иметь или быть / Э. Фромм // Хрестоматія по філософії / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 57 - 61. *Цехмистро И.З.* Холистическая философия науки: Учебное пособие / И.З. Цехмистро. – Сумы: ИТД "Университетская книга", 2002. – 364 с. *Швалб Ю.М.* Целеполагающее сознание (психологические модели и исследования) / Ю.М. Швалб. – К.: Миллениум, 2003. – 152 с. *Шлик М.* Поворот в философии / М. Шлик // Хрестоматія по філософії / [– 3-изд., перераб. и доп. / сост. П.В. Алексеев]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 162 - 165. *Blumer Н.* Symbolic interactionism: perspective and method / Н. Blumer. – Berkeley: Univ. of California Press, 1986. – 208 p. *George Bush's last grandstand // The Economist, February 2nd 2008. – P. 52. Getting Medvedev's message // The Economist, November 8th 2008. – P. 35. Waiting for the Messiah // The Economist, January 31st 2009. – P. 31-32. Wittgenstein L.* Werkausgabe in 8 Bdn. / L. Wittgenstein. – Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1984. – Bd. 1: Philosophische Untersuchungen. – 534 S.